İMAN VE İMANIN İNSAN HAYATI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Değerli mü'minler!

Bugünkü sohbetimizde imanın faziletinden söz edeceğiz.

İnanmak ve inanmamak, insanlığın var olduğu günden beri ilgi duyduğu en önemli iki konudur. Allah Teâlâ'nın gönderdiği bütün peygamberler bu iki konuda insanları uyarmışlar; imanın faziletini, inançsızlığın ise korkunç akibetini duyurmuşlardır.

İnanmak ve inanmamak bugünkü insanın da en önemli iki konusu olduğunda şüphe yoktur.

Biz bu konuşmamızda iman ve küfrün mahiyetini âyet ve hadislere göre açıklamaya ve bu konuda İslâm büyüklerinin sözlerini aktarmaya çalışacağız.

İman Nedir?

Önce imanın ne olduğunu açıklayalım. İmanın, biri genel, diğeri özel olmak üzere iki manası vardır. Daha açık bir ifade ile imanın biri sözlük, biri de dinde olmak üzere iki manası vardır.

Sözlükte iman, inanmak ve tasdik etmek demektir ki, bu imanın genel manasıdır. İmanın bu genel anlamında kullanıldığı âyetler vardır.

Dinde iman, Peygamberimizin Allah tarafından getirdiği kesin olarak bilinen her şeyde onu tasdik etmek ve doğruluğuna inanmaktır. Bu imanın özel manasıdır. İman deyince de bu anlaşılır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

اٰمَنَ الرَّسُولُ بِمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَبِّهٖ وَالْمُؤْمِنُونَۜ .

"Peygamber ve mü'minler ona Rabbinden indirilene inandı."[12] buyurulmuştur.

İman Ne ile Gerçekleşir?

İmanda etkili olan organ veya organlar hangileridir? Bu konuda farklı değerlendirmeler olmakla beraber, imanda etkili olan organ kalptir. Bir kimse, Peygamberimizi, Allah tarafından getirdiği kesin olarak bilinen her şeyde kalbi ile tasdik ediyor ve doğruluğuna inanıyorsa –bunu her hangi bir sebeple dili ile ikrar etmese de– Allah katında mü'mindir. Diliyle ikrar ettiği halde kalbi ile tasdik etmiyorsa, bu kimse her ne kadar insanlar yanında mü'min ise de, Allah katında gerçekten inanmış değildir.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَۢ ...

"İnsanlardan öyle kimseler vardır ki Allah'a ve âhiret gününe iman ettik derler, halbuki onlar mü'min değillerdir."[13]

قَالَتِ الْاَعْرَابُ اٰمَنَّاۜ قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلٰكِنْ قُولُٓوا اَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْاِيمَانُ فٖي قُلُوبِكُمْۜ .

"Bedeviler, 'İman ettik' demektedirler. (Ey Muhammed) de ki, 'Siz iman etmediniz fakat İslâm olduk deyin, çünkü iman henüz kalplerinize girmedi."[14]

12 Bakara, 2/285.
13 Bakara, 2/8.
14 Hücurât, 49/14.

Büyük Müfessir Mücahid (H.21-103) bu âyet-i kerimenin, Medine yakınında bulunan Benî Esed İbn-i Huzeyme kabilesi hakkında nâzil olduğunu söylemiştir. Bu kabile ganimet hevesiyle Müslüman olduklarını söylemişlerdi. Bunlar bir kıtlık yılında Medine'ye gelmişler şehâdet kelimesini söylemişler ve Peygamberimize:

"–Biz, filân oğulları ve filân oğulları gibi size savaş açmadık, âilelerimizle geldik" dediler. Bu sözleri ile Peygamberimizden kendilerine sadaka yardımı yapılmasını istiyorlardı. Bunun üzerine bu âyet-i kerime indi.[15]

Âyet-i kerime, Peygamberimize, onlara söyle. "siz iman etmediniz" çünkü iman yalnız dil ile ikrardan ibaret değil, yürekten inanmaktır.

Dil ile ikrar, dünyada Müslüman olduğunun bilinmesi ve kendisine (cenaze namazını kılmak ve Müslüman mezarlığına defnetmek gibi) İslâm hükümlerinin uygulanması için, gereklidir. Eş'arî'lerin ihtiyarı da budur. Ebû Mansûr Mâturidî de bu görüştedir.[16]

"İman, kalp ile tasdik ve dil ile ikrardır" meşhur sözün anlamı da budur. Yoksa Allah katında mü'min olması için kalp ile tasdik yeterlidir.

Sonuç olarak, iman kalp ile tasdikten ibarettir. Dil ile ikrar ise başkalarının onu mü'min olarak tanımaları ve öldüğünde cenaze namazını kılmaları ve Müslüman mezarlığına defnetmeleri gibi İslâm hükümlerinin ona uygulanması için gereklidir.

İmanın Geçerli Olmasının Şartları

İmanın sahih ve makbul olması için üç şartın bulunması gereklidir.

1. İman ümitsizlik halinde olmamalıdır.

Hayatı boyunca inanmamış olan bir insanın, yaşama ümidi kalmayıp can çekişme halinde iman etmesi geçerli değildir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur:

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ
قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ ۚ أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا
أَلِيمًا.

15 Âlûsî, *Ruhu'l-Meânî*, Beyrut, c. XXVI, s.167.
16 *Şerhu Fıkhi'l-Ekber*, s. 69.

"Günah işleyip de kendisine ölüm gelince 'işte ben şimdi tövbe ettim' diyen kimsenin tövbesi kabul edilmez. Kâfir olarak ölenlerin de tövbesi kabul edilmez. İşte bunlara ahirette can yakıcı bir azap hazırlamışızdır."[17]

2. İnanmış olan bir kimse, dinin kesin hükümlerinden, her hangi birini inkar edici söz ve davranışlarda bulunmamalıdır. Meselâ, dinin hükümlerinden olduğu kesin olan namaz, oruç, hac ve zekât gibi bir hükmü inkâr eden, Allah böyle bir şey farz kılmadı artık bugün için bunlara gerek yoktur diyen kimse –Allah korusun– imanını kaybetmiş olur. Çünkü dinin hükümleri bir bütündür, bunlardan birini inkar etmek hepsini inkar etmek demektir. Ancak dinin bütün hükümlerine inandığı halde bunlardan bazılarını yapmayacak olursa dinden çıkmış olmaz. İnkar başka yapmamak başkadır.

3. Dindeki hükümlerin hepsinin güzel olduğunu kabul etmeli ve bunların arasında bir ayırım yapmamalıdır.

İman Artar ve Eksilir mi?

İmanın dindeki anlamını yukarda belirtmiştik: Peygamberimizi Allah'tan getirdiği kesin olarak bilinen her şeyde tasdik etmek ve yürekten inanmaktır. Bunda artma ve eksilme sözkonusu değildir. Daha açık bir ifade ile bir kimse iman esaslarının bir kısmına inanıp bir kısmına inanmasa, meselâ imanın esaslarından olan peygamberlere inanıp öldükten sonra dirilmeye inanmasa veya namazın farz olduğunu kabul edip zekâtın farz olduğuna inanmasa bu kimse mü'min olmaz. Böyle olunca imanın artması ve eksilmesi diye bir şey olmaz. Bu noktada imanın gerçekleşmesi için hiç kimse arasında hatta peygamber olanla olmayan arasında bir fark yoktur. Bir kimse ya inanmıştır veya inanmamıştır.

Ancak imanın kuvvetli ve zayıf olması açısından farklılık vardır. Peygamberimizin imanı ile her hangi birimizin imanı kuvvetlilik açısından aynı değildir. İmanda böyle bir farklılığın bulunduğuna âyet ve hadislerde de işaret edilmiştir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذٖينَ اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَاِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ
اٰيَاتُهُ زَادَتْهُمْ اٖيمَانًا وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَۚ .

17 Nisa, 4/18.

"Mü'minler ancak onlardır ki, Allah anıldığı zaman yürekleri titrer. Allah'ın âyetleri kendilerine okunduğu zaman bu, onların imanını artırır (kuvvetlendirir) ve onlar yalnız Rablerine dayanır ve güvenirler."[18]

İman kuvvet ve zayıf olma açısından farklılık gösterir. Kiminin imanı kuvvetli, kiminin zayıftır. İmanda bu çeşit bir farklılığın bulunduğunu göstermesi açısından İbrahim (as.)'ı örnek vermek mümkündür. O, Allah'ın dostu olma şerefi ile şereflenmiş bir peygamber olduğu halde şöyle demişti:

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيمُ رَبِّ اَرِنِى كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتٰى قَالَ اَوَلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلٰى وَلٰكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِى.

–Ey Rabbim! Ölüyü nasıl dirilttiğini bana göster. Allah ona:

–Yoksa inanmadın mı? buyurdu. İbrahim:

–İnandım, fakat kalbim iyice yatışsın (için istiyorum) dedi.[19]

Böylece Hz. İbrahim görmeden inandığı bu olayı gözleri ile gördükten sonraki imanının daha kuvvetli olacağını ifade etmiştir.

Peygamberimiz buyuruyor:

بَيْنَا آنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَىَّ وَعَلَيْهِمْ قُمُصٌ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثُّدِىَّ وَمِنْهَا مَا دُونَ ذَلِكَ وَعُرِضَ عَلَىَّ عُمَرُ بْنُ الخَطَّابِ وَ عَلَيْهِ قَمِيصٌ يَجُرُّهُ. قَالُوا فَمَا اَوَّلْتَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ الدِّينَ.

"Uyuduğum esnada insanların bana arz olunduğunu gördüm. Üstlerinde gömlekler vardı. Bu gömleklerin kimi memelere varıyor, kimi daha kısa idi. Ömer el-Hattab da bana arzolundu üzerinde bir gömlek vardı ki, onu sürüklüyordu." Peygamberimize:

–Ey Allah'ın Resûlü, bunu ne ile te'vil (yani tabir) ettin? diye sordular.

18 Enfal, 8/2.
19 Bakara, 2/260.

Peygamberimiz:

–Din ile cevabını verdi."[20]

Peygamberimize rüyada, üzerlerinde değişik uzunlukta gömlek olan insanlar gösterildi. Bu arada Hz. Ömer'in üzerindeki gömlek o kadar uzundu ki etekleri yere sürüyordu. Bunu ne ile tabir ettiği Peygamberimize sorulduğunda, bunu din ile dinin kemali ile tabir ettiğini ifade etmiştir. Bu da âyet-i kerimeler gibi imanda kuvvet yönünden herkesin eşit olmadığını göstermektedir.

İman ile Amel Arasındaki İlişki

İman ve amel, bir bütünü oluşturan parçalar değil, ayrı ayrı şeylerdir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de:

اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ .

"İman edip iyi işler yapan, namaz kılan ve zekât verenler var ya onların mükâfatları Rableri katındadır. Onlara korku yoktur, onlar üzüntü de çekmezler."[21] buyurulmuş, amel, iman üzerine atfedilmiştir. Arapça gramer kuralına göre ancak ayrı ayrı manada olan şeyler birbirine atfedilebilirler. Daha açık bir ifade ile eğer amel imanın bir parçası olsaydı "İman edenler" ifadesinden sonra "iyi iş yapanlar" denmesine gerek kalmazdı.

İman ile amel, ayrı ayrı şeyler olmakla beraber aralarında çok sıkı bir ilişki vardır. Allah ancak olgun müminlerden razı olur. Olgun mümin olmak için de yalnız inanmak yeterli değildir. İman ile birlikte ibadet etmek ve güzel ahlâka sahip olmak gerekir. Hiç şüphe yok ki ibadet, imanın bir göstergesidir. Sadece inandım demek yeterli değildir. Kalpdeki iman ışığının sönmemesi için ibadet de gereklidir. İbadet yapmayan kimsenin kalbindeki iman yavaş yavaş zayıflar ve Allah korusun günün birinde sönebilir. Bu ise insan için en büyük bir kayıptır. İman nurunun söndüğü bir gönül, insan için bir yük olmanın ötesinde bir anlam taşımaz. Büyük Şair merhum M. Akif ne güzel söylemiş:

---

20 Buhârî, "İman", 15; Müslim, "Fedaili's-Sahâbe", 2.
21 Bakara, 2/277.

"İmandır o cevher ki, İlâhî ne büyüktür.

İmansız olan paslı yürek sinede yüktür."

İman ile amel ayrı ayrı şeyler olunca, akla şöyle bir soru gelir. Farz olan ibadetleri yapmamak, Allah'ın yasakladığı büyük günahları işlemek imanı nasıl etkiler? Başka bir ifade ile farz olan ibadetleri yapmayan ve büyük günah işleyen kimse imandan çıkar mı?

Bu konuda farklı görüşler olmakla beraber Ehl-i Sünnetin görüşü, farz olan ibadetleri yapmamak ve büyük günah işlemek insanı dinden çıkarmaz, günahkâr yapar. Dinden çıkmak başka, günahkâr olmak başkadır. Nitekim Ashab-ı Kiram'dan Ebû zer (ra.) şöyle demiştir:

اَتَيْتُ النَّبِيَّ (ص) وَهُوَ نَائِمٌ. عَلَيْهِ ثَوْبٌ اَبْيَضُ ثُمَّ اَتَيْتُهُ فَاِذَا هُوَ نَائِمٌ ثُمَّ اَتَيْتُهُ وَقَدْ اِسْتَيْقَظَ. فَجَلَسْتُ اِلَيْهِ فَقَالَ: مَا مِنْ عَبْدٍ قَالَ: لَاَ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ثُمَّ مَاتَ عَلٰى ذٰلِكَ اِلَّا دخَلَ الْجَنَّةَ. قُلْتُ: وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ قُلْتُ: وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ؟ قَالَ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ فِى الرَّابِعَةِ. عَلٰى رَغْمِ اَنْفِ اَبِى ذَرٍّ. قَالَ: فَخَرَجَ اَبُو ذَرٍّ وَهُوَ يَقُولُ: وَاِنْ رَغِمَ اَنْفُ اَبِى ذَرٍّ.

"Peygamberimize geldim. Üzerinde beyaz bir elbise olduğu halde uyuyordu. Döndüm, sonra yine geldim, uyanmıştı şöyle buyurdu:

–Lâilâhe illallah –Allah'tan başka ilâh yoktur– diyen ve bu ikrar üzerine ölen hiç bir kul yoktur ki, cennete girmesin, buyurdu. Ben:

–Zina etse de hırsızlık etsede mi? dedim. Peygamberimiz:

–Evet, zina etsede hırsızlık etsede girer, buyurdu. Ben:

–Zina etsede hırsızlık etsede mi? dedim. Peygamberimiz:

–Evet, hırsızlık etsede zina etsede girer, buyurdu. Ben takrar:

–Ey Allah'ın Resûlü, zina etsede hırsızlık etsede mi? dedim. Peygamberimiz:

–Evet, Ebû Zerr'in burnu toprağa sürülse ve böylece zelil ve hakir olsa da muhakkak cennete girer, buyurdu.

Ebû Zer (ra.) bu hadisi rivâyet ederken:

–Ebû Zerr'in burnu kırılsa da, yani istemese de Peygamberimiz böyle buyurdu." demiştir.[22]

Şu hadisi şerif de büyük günah ile imanın bir arada bulunabileceğini ifade etmektedir:

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِىَ اللّٰهِ عَنْهُ اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ (ص) قَالَ وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ اَصْحَابِهِ بَايِعُوانِى عَلَى اَنْ لا تُشْرِكُوا بِاللّٰهِ شَيْئًا وَلا تَسْرِقُوا وَلا تَزْنُوا وَلا تَقْتُلُوا اَوْلادَكُمْ وَلا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ اَيْدِيكُمْ وَاَرْجُلِكُمْ وَلا تَعْصُوا فِى مَعْرُوفٍ فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَاَجْرُهُ عَلَى اللّٰهِ وَمَنْ اَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ بِهِ فِى الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ اَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللّٰهُ فَهُوَ اِلَى اللّٰهِ اِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَاِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ فَبَايَعْنَاهُ عَلٰى ذَلِكَ.

Ubâde b. es-Samit (ra.) şöyle demiştir: Peygamberimiz etrafında bir topluluk olduğu halde şöyle demiştir:

"Allah'a ibadette O'na hiç bir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek, kendiliğinizden uyduracağınız bir yalanla kimseye bühtan etmemek, hiç bir ma'rufda isyan etmemek üzere bana biat ediniz. İçinizde sözünde duran olursa onun ecri Allah'a aittir. Bu dediklerimden birini yapıp da ondan dolayı dünyada azaba uğrarsa bu ona keffaret olur. Bunlardan birini yapıp da yaptığı işi Allah Teâlâ örterse işi Allah'a kalır; isterse onu affeder isterse ona azap eder" buyurdu, biz de bu şart üzerine kendisine biat ettik".[23]

Evet günahlar İmanın aslını olumsuz şekilde etkilemese de, İmanın kemalini etkiler. Nitekim Peygamberimiz:

22 Buhârî, "Tevhid", 33, "Rikak", 16; Müslim, "İman", 40.
23 Buhârî, "İman", 11; Müslim, "Hudut", 10.

لا يَزْنِى الزَّانِى حِينَ يَزْنِى وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ.

"Zina eden kişi zina ederken mümin olarak zina etmez. Hırsız, çalarken mümin olarak çalmaz. Sarhoş, şarabı içerken mümin olarak içmez."[24]

Hadisi şerifte; zina eden, hırsızlık yapan ve içki içen kimsenin mümin olarak bunları yapmayacağı ifade edilmekte ise de Ehl-i sünnet bunu, "Kâmil mümin olarak bu günahları yapmaz" şeklinde anlamıştır. Az önce naklettiğimiz hadisi şerifte; Allah'tan başka ilâh olmadığını ve bu ikrar üzere ölen kimse zina etse de hırsızlık etse de cennete gireceği bir kaç kez teyid edilerek ifade buyurulmuştur.

Çünkü Peygamberimizden itibaren hemen her devir İslâm alimleri, imanı bulunduğu halde farz olan ibadetleri yapmayan veya haram ve büyük günahları işleyen kimseleri yaptıklarını helâl görmedikleri sürece, mü'min kabul etmişler, ancak bunların günahkâr olduklarını söylemişlerdir. Ehl-i sünnetin görüşü de budur.

İman Huzur Kaynağıdır

İman, insanın en değerli kazancıdır. Karanlık ile aydınlık bir olmadığı gibi inanan insan ile inanmayan insan da bir değildir. İnanan insanın Allah katında üstün değeri vardır. Allah mü'min olan kullarını sevdiği gibi, insanların güvenini kazanan da bu inanan insanlardır.

İmanlı insan huzurlu ve mutlu kişidir. Çünkü inanan insan, bir gün Allah'ın huzurunda dünyada yaptıklarının hesabını vereceğine inandığı için, Allah'a ve insanlara hatta diğer canlılara karşı olan görevlerini en iyi şekilde yerine getirmeye çalışır. İşinde ve sözünde ölçülü olur. Her türlü aşırılıklardan sakınır. Ailesine, çevresine, tüm insanlara ve hatta hayvanlara karşı şefkat ve merhamet gösterir. Kimsenin malına, ırzına göz dikmez. Kimsenin hakkına tecavüz etmez. Herkese hakkını verir. Komşuluğundan herkes memnun olur. İşveren ise işçiye, işçi ise İşverene haksızlık yapmaz. Felâketler karşısında sarsılmaz, ümitsizliğe düşmez. Allah'a sığınır ve güvenir. Bütün bunlar, insanın huzurlu ve mutlu olmasını sağlar.

24 Buhârî, "Eşribe", 1 ; Müslim, "İman", 24.

Küfür

Küfür kelimesinin de iman gibi genel ve özel manaları vardır.

Sözlükte küfür, örtmek demektir. Görünen şeyleri karanlığı ile örttüğü için geceye “kâfir” denmiştir. Çiftçiye de tohumu toprağa ekdiği için aynı ad verilmiştir. Bu küfür kelimesinin genel manasıdır.

Küfür kelimesinin itikat ve amel yönünden olmak üzere iki özel manası vardır.

Amel yönünden küfür, Allah’ın verdiği nimetlere, şükretmemek ve nankörlük etmektir. Nitekim Allah Teâlâ:

فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ ۚ.

“Her kim mü’min olarak iyi davranışlar yaparsa onun çabası inkâr edilmeyecektir.”[25]

Allah’ın nimetlerine karşı küfür yani nankörlük iki şekilde olur.

Birincisi, nimetleri, Allah’ın verdiğini inkâr etmektir. Bu aynı zamanda akide yönünden de küfürdür. Karun’un küfrü böyle idi. Kendisine:

وَابْتَغِ فِيمَٓا اٰتٰيكَ اللّٰهُ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَاَحْسِنْ
كَمَٓا اَحْسَنَ اللّٰهُ اِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْاَرْضِ ۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ.
قَالَ اِنَّمَٓا اُوتِيتُهُ عَلٰى عِلْمٍ عِنْدِي ۜ.

–Allah’ın sana verdiği nimetlerden (O’nun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu gözet; ama dünyadan da nasibini unutma. Allah sana ihsan ettiği gibi sen de iyilik et. Yeryüzünde bozgunculuğu arzulama. Şüphesiz Allah bozguncuları sevmez, dendiği zaman o:

–Bana ancak kendimdeki bilgi sayesinde verildi, diyerek (eriştiği nimetlerin Allah’ın bir lütfu olduğunu inkâr etti.)[26]

25 Enbiya, 21/94.
26 Kasas, 28/77-78.

İkincisi, nimetlerdeki kötü tasarruftur. Bu nimetlerin sahibine karşı saygısızlıktır. Nitekim:

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَاَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ اِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ .

"Eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artıracağım. Eğer küfrederseniz, şüphesiz azabım çok şiddetlidir."[27] buyurulmuştur.

Amelî küfür, nimete karşı nankörlüktür.

İtikad yönünden küfür, Peygamberimizi, Allah'tan getirdiği kesin olarak bilinen şeylerde onu yalanlayıp, getirdiklerini inkar etmektir. Bunun hükmü dünyada Müslüman muamelesine tabi olmamak, ahirette ise ebedi olarak cehennemde kalmaktır. Nitekim Allah Teâlâ:

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ اُولٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِينَ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ .

"Ayetlerimizi inkâr etmiş ve kâfir olarak ölmüşlere gelince; işte Allah'ın meleklerin ve tüm insanların lâneti onların üzerinedir. Onlar ebediyyen lânet içinde kalırlar, artık ne kendilerinden azap hafifletilir ne de onların yüzlerine bakılır."[28] buyurulmuştur.

Tekfir Nedir?

Tekfir, bir insanın küfrüne hükmetmektir. Bu, çok dikkatli olunması gereken bir konudur. Bir kimsenin mü'min olduğunda zayıf da olsa bir delil varsa onu dikkate alarak o kimse mü'min kabul edilir. Çünkü mü'mini affetmekte hata etmek, onu cezalandırmada hata etmekten daha hayırlıdır.

Değerli mü'minler, az önce de söylediğimiz gibi imanın yeri kalp olduğu gibi küfrün yeri de kalptir. Kalplerde olanı ise ancak Allah bilir. Dıştaki belirtiler, her zaman kesin olarak kalpde olana delâlet etmez. Dış belirtilerin kalpde olana delâleti çoğu kerre zannîdir. İslâm ise zanna uymaktan

27 İbrahim, 14/7.
28 Bakara, 2/161-162.

nehyetmiş ve zannın çoğunun günah olduğunu bildirmiştir. Şu olay ne kadar çarpıcıdır.

Peygamberimizin azadlı kölesi Zeyd'in oğlu Üsame –Allah her ikisinden de razı osun– Hurka üzerine savaşa gönderilmişti. Düşmanla karşılaşıp savaşmış ve düşmanı yenilgiye uğratmıştı. Bu sırada o çevrede koyun güden bir çobanla karşılaşmıştı. Çoban bunları görünce şaşırmış: "Lailâhe illallah" demişti. Buna rağmen Üsame çobanı öldürmüştü. Medine-i Münevvere'ye döndüklerinde Peygamberimiz durumu öğrenince Üsame'ye:

–Ey Üsame, bu adamı "lâilâhe illallah" dedikten sonra niçin öldürdün? diye sordu. Üsame:

–O, ölümden kurtulmak için "Lâilâhe illallah" söyledi, dedi. Peygamberimiz:

–"Kalbini yardın da baktın mı?" buyurdu.[29] Bunun üzerine de şu âyet-i kerime nâzil oldu:

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوٓا اِذَا ضَرَبْتُمْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ اَلْقٰٓى اِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًاۚ تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۘ فَعِنْدَ اللّٰهِ مَغَانِمُ كَث۪يرَةٌۜ كَذٰلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُواۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرًا.

"Ey mü'minler! Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman iyi anlayın, dinleyin. Size selâm verene, dünya hayatının geçici menfaatlerine göz dikerek 'sen mü'min değilsin' demeyin. Çünkü Allah katında sayısız ganimetler vardır. Siz de önceden böyle iken Allah size lütfetti. O halde iyi anlayıp dinleyin. Şüphesiz Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdardır."[30]

Konu ile ilgili olarak Peygamberimiz şu uyarılarda bulunmuştur:

29 Buhârî, "Megazî", 45; Müslim, "İman", 41.
30 Nisa, 4/94.

اَيُّمَا امْرِئٍ قَالَ لِاَخِيهِ: يَا كَافِرُ. فَقَدْ بَاءَ بِهَا اَحَدُهُمَا اِنْ كَانَ كَمَا قَالَ. وَاِلاَّ رَجَعَتْ عَلَيْهِ.

"Her hangi bir kimse din kardeşine ey kâfir derse bu tekfir sebebiyle ikisinden biri muhakkak küfre döner. Eğer o kimse dediği gibi ise mesele yok. Aksi takdirde sözü kendi aleyhine döner."[31]

İslâm büyükleri bu konuda dikkatli olunmasını öğütlemişlerdir.

İmam Mâlik'in: "Bir kimsenin küfre ihtimali olan 99 hareketi yanında bir hareketi de mü'min olduğuna delâlet ederse, o kimsenin mü'min olduğuna hükmedilir." dediği rivâyet edilmiştir.[32]

Peygamberimizin bu konuda ne kadar titiz davrandığını şu olay gözler önüne seriyor:

Ebû Saîd el-Hudrî (ra.) şöyle diyor: "Hz. Ali (ra.) Yemen'de iken, Peygamberimize toprağı üzerinde yani henüz işlenmemiş bir külçe altın göndermişti. Peygamberimiz uygun gördüğü dört kişiye bunu taksim etti. Bunun üzerine bir adam Peygamberimize:

–Allah'tan kork, demek cüretinde bulundu. Peygamberimiz:

–Yazıklar olsun sana, ben, yeryüzünde ki insanların Allah'tan en çok korkanı değil miyim? buyurdu ve çok üzüldü. Sonra adam arkasına dönüp gitti. Halid b. Velid (ra.)

–Ey Allah'ın Resûlü, izin ver de şunun boynunu vurayım, dedi, Peygamberimiz:

–Hayır, vurma. Bunun da ilerde namaz kılan bir kişi olması umulur, buyurdu. Bunun üzerine Hz. Halid (ra.):

–Ey Allah'ın Resûlü, namaz kılanlardan öyle kimseler var ki, onlar, gönüllerinde olmayan şeyi dilleri ile söylerler, dedi. Peygamberimiz:

–Ey Halid, ben insanların kalplerini açmaya, karınlarını yarmaya me'mur değilim, buyurdu.[33]

31 Müslim, "İman", 26.
32 *Fıkhu's-Sünne*, c. II, s.453.
33 Buhârî, "Meğazî" 61; Müslim, "Zekât", 47.

Yine Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

مَنْ صَلَّى صَلاتَنَا وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا وَاَكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَذَلِكَ الْمُسْلِمُ الَّذِى لَهُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ فَلا تُخْفِرُوا اللّٰهَ فِى ذِمَّتِهِ.

“Her kim bizim kıldığımız namazı kılar, kıblemize karşı durur, kestiğimizi yerse; Allah’ın ve Allah’ın Peygamberinin emanını hakeden Müslüman, işte odur. (Artık) Allah’a ve Peygamberine karşı (öyle olan bir kimsenin) emanına hıyanet etmeyiniz.”[34]

Bütün bunlar gösteriyor ki, mü’minlerden bir kısmının bazı söz ve davranışlarına bakarak bundan dinden çıktığını ve küfre girdiklerini söylemek –isabet edilmemesi halinde– ağır sorumluluğu olan bir davranıştır. Bu itibarla bir hata yapıp sonunda pişman olmamak için her konuda olduğu gibi özellikle bu konuda daha dikkatli ve titiz olmak gerekmektedir.

Kaldı ki akaid kitaplarında; kıbleye yönelenlerin yani namaz kılanların tekfir edilmemesi ehl-i sünnetin temel kuralları arasında yer almıştır. İmam-ı Azam Ebû Hanife ile fakihlerin çoğunluğu –Allah hepsine rahmet etsin– bu görüştedir.[35]

Hicrî 680-756 (M.1281-1355) tarihleri arasında yaşamış büyük İslâm âlimlerinden Şiraz’lı Azdu’l-Milleti ve’d-Dîn Abdurrahman b. Ahmed el-Îcî “Mevakıf” adlı meşhur eserinin sonundaki uyarısı ile konuşmamızı tamamlayalım. Şöyle diyor:

“Ehl-i kıbleden olan hiç kimseyi tekfir etmeyiz. Ancak Alîm ve Kadîr olan Allah’ı tanımamak, O’na ortak koşmak, peygamberliği ve Peygamberimizin Allah tarafından getirdiği kesin olarak bilinen İslâm hükümlerini inkâr etmek veya dinde (zina etmek ve adam öldürmek gibi) haram olan şeyleri helâl kabul etmek gibi durumlar müstesna.”

---

34 Buhârî, “Salât”, 28.
35 *Şerh-u Makasıd*, s. 197.